

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR	Ikonen, Milla; Erola, Jani
TITLE	Tutkimus muuttaa yhteiskuntaa, mutta vaikutukset näkyvät usein hitaasti
YEAR	2025
DOI	https://doi.org/10.5281/zenodo.17433189
VERSION	Publisher's PDF
CITATION	Ikonen, Milla; Erola, Jani Tutkimus muuttaa yhteiskuntaa, mutta vaikutukset näkyvät usein hitaasti Turun yliopisto: INVEST Discussion Paper, 2025 DOI: 10.5281/zenodo.17433189
LICENSE	CC BY

TUTKIMUS muuttaa yhteiskuntaa, mutta VAIKUTUKSET näkyvät usein hitaasti

Julkaisu perustuu 19.9.2025 järjestettyyn pyöreän pöydän keskustelutilaisuuteen.

Odotukset tutkimuksen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle ovat kasvaneet sekä Suomessa että kansainvälisesti. Tieteen vaikuttavuus toteutuu tutkimustulosten, innovaatioiden, koulutuksen ja vuorovaikutuksen kautta, ja se ilmenee yhteiskunnassa monin eri tavoin ja usein pitkällä aikavälillä. Siksi vaikuttavuuden arviointi on vaikea tehtävä. Suomalaiset tutkimusorganisaatiot ovat kehittäneet monia toimivia käytäntöjä vaikuttavuuden edistämiseen. Nämä käytännöt kaipaavat kuitenkin osittain myös uudistamista.

Kasvavat odotukset

Vaatimukset tutkimuksen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle ovat kasvaneet sekä Suomessa että kansainvälisesti, ja niiden aikajänne on lyhentynyt: yhteiskunta ja tutkimusrahoittajat odottavat tutkimukselta yhä enemmän ja nopeammin konkreettisia hyötyjä investointien vastineeksi. Osin taustalla on julkisen talouden heikko tilanne, joka kiristää kilpailua niukkenevista resursseista. Lisäksi suuret globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, digitalisaatio ja pandemiat, korostavat tutkimuksen roolia käytännön ratkaisujen ja sovellusten tarjoajana. Tutkimuksen ja tieteen asemaa myös haastetaan julkisessa keskustelussa entistä kovemmin.

Tutkimusorganisaatioiden vaikuttavuustyö on kehittynyt merkittävästi viime vuosien aikana. Suomessa kehitystä on vauhdittanut Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), joka perustettiin vuonna 2014. STN painottaa rahoituspäätöksissään erityisesti tutkimushankkeiden yhteiskunnallista merkittävyyttä ja vaikuttavuutta. Myös Suomen

Vaikuttavuudella tarkoitetaan tutkimuksen myötävaikutuksia yhteiskunnassa ilmeneviin asioihin ja kehityskulkuihin. Vaikuttavuus on monisyinen ilmiö, joka syntyy tutkimustiedon ja muiden tekijöiden vuorovaikutuksessa, usein pidemmän ajan kuluessa. (Suomen Akatemia)

Tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus viittaa tutkimuksen tuottamaan sosiaaliseen, kulttuuriseen, ympäristölliseen, taloudelliseen tai teknologiseen hyötyyn. (Strategisen tutkimuksen neuvosto)

Akatemian lippulaivaohjelmassa yhtenä rahoituskriteerinä on laaja taloudellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus, ja ohjelman tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä tutkimuksen, yritysten ja muiden yhteiskunnan toimijoiden välillä.

Yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen panostaminen on tärkeää, mutta sen korostamiseen liittyy myös riskejä. Tutkimuksen tehtävänä on löytää uutta, joten sen tuloksia ja niiden vaikuttavuutta on usein mahdotonta arvioida etukäteen. Joskus tutkimuksen vaikuttavuus nähdään kapeasti

vain välittömänä taloudellisena hyötynä, ja tämä näkökulma rajaa paljon arvokasta ja hyödyllistä tutkimusta ulkopuolelleen. Lisäksi vaikuttavuuskeskustelu voi asettaa yksittäisille tutkijoille kohtuuttomia odotuksia: heidän oletetaan hallitsevan yhtä aikaa sekä tutkijan että viestijän ammattitaidon.

Vaikuttavuus on osa tieteen legitimitetin perustaa.

Vaikuttavuus on kuitenkin osa tieteen legitimitetin perustaa. Yhteiskunnalla ja rahoittajilla on oikeus vaatia tutkimukselta tuloksia ja niiden soveltamista yhteiseksi hyväksi. On myös syytä muistaa, että kaikki suomalaiset tutkimusrahoittajat eivät edellytä rahoittamaltaan tutkimukselta konkreettista yhteiskunnallista hyötyä.

Vaikuttavuuteen on monta reittiä

Kaikella tutkimuksella voi olla yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Reitit vaikuttavuuteen kuitenkin vaihtelevat tieteenalasta ja tutkimusaiheesta riippuen. Esimerkiksi yhteiskuntatieteissä vaikuttavuus voi tarkoittaa vaikkapa tiedon ja suositusten tuottamista poliittisen päätöksenteon tueksi tai osallistumista julkiseen keskusteluun, kun taas lääketieteessä se voi näkyä uusina lääkkeinä tai hoitomenetelminä.

Reittejä yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen voivat olla esimerkiksi yhteistyö yritysten, julkisen sektorin tai kansalaisjärjestöjen kanssa, uusien teknologioiden tai palveluiden kehittäminen, tutkimustiedon viestintä mediassa sekä kansalaisten mielipiteisiin vaikuttaminen. Se voi ilmetä myös uuden ilmiön tunnistamisena ja käsitteellistämisenä. Kaikilla tieteenaloilla vaikuttavuutta syntyy opetuksen ja koulutuksen kautta. Ajantasainen tutkimus vaikuttaa yliopistolliseen ja muuhun opetukseen, mikä edesauttaa tiedon lisääntymistä ja tarkentumista yhteiskunnassa.

Tutkimuksen vaikuttavuus on siis moniulotteinen ilmiö, ja sen aikaansaamat muutokset yhteiskunnassa näkyvät usein vasta pitkällä aikavälillä. Siksi on tärkeää, että tiedeyhteisö pystyy perustelevaan tutkimuksen hyödyt – silloinkin, kun ne

eivät ole suoran taloudellisia.

Vaikuttavuus ei toteudu itsestään, vaan se vaatii aktiivista ja pitkäjänteistä työtä. Tätä työtä tekevät sekä yksittäiset tutkijat, tutkimushankkeet, tutkimusorganisaatiot että koko tiedeyhteisö.

Kolme tietä vaikuttavuuteen

Tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus syntyy

- tutkimustulosten kautta
- vuorovaikutuksen kautta
- koulutuksen kautta

Tutkimuksen ja päätöksenteon vuoropuhelu edellyttää sillanrakentajia

Keskeinen reitti tutkimuksen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle on vuoropuhelu poliittisen päätöksenteon kanssa. Suomessa puhutaan paljon tietopohjaisesta päätöksenteosta, mutta käytännössä se ei aina toteudu. Merkittävä haaste syntyy tutkimuksen ja päätöksenteon erilaisista aikajänteistä: päättäjät tarvitsee yleensä tietoa nopeasti ja juuri silloin, kun asia on hänen työpöydällään. Tieteellinen tutkimus taas kestää väistämättä kuukausia tai vuosia. Poliitiikan tahti kiihtyy entisestään, mikä luo haasteen tarvittavan tietopohjan tuottamiselle. Tutkimustulosten perusteella ei myöskään voi aina antaa suoria suosituksia päätöksenteon tueksi. Usein ne tarjoavat pikemminkin useita vaihtoehtoisia skenaarioita, joilla on erilaiset reunaehdot ja seuraukset.

Tutkimuksen puolesta puhuminen on myös demokratian puolustamista: sivistynyt kansa on toimivan demokratian edellytys. Tutkijoiden kannattaakin kohdentaa vaikuttavuustyötään myös julkiseen keskusteluun ja kansalaisten mielipiteeseen vaikuttamiseen – se luo osaltaan painetta myös poliittiseen päätöksentekoon. Tämä on kuitenkin hidasta ja pitkäjänteistä työtä.

Tutkimustieto ei päädy päätöksenteon pöytiin ilman toimivia välittäjäorganisaatioita. Onnistuneita esimerkkejä ovat mm. tiedepaneelit, Ympäristötiedon foorumi ja sektoritutkimuslaitokset, kuten Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, joilla on tiiviit kytkökset päätöksenteon valmisteluun. Suomalainen Tiedeakatemia on panostanut merkittävästi tieteen ja päätöksenteon välisen vuoropuhelun edistämiseen. Se pyrkii saattamaan

yhteen tiedon tarvitsijoita ja asiantuntijoita. Tiedeakatemia on kehittänyt uudenlaisia tiede-uudistuksen ja -välittämisen konsepteja, jotka ovat saaneet tunnustusta sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Tiedeyhteisön ja tiedevälittäjäorganisaatioiden tehtävänä on varmistaa, että päättäjillä on käytettävissään tarvittava ja luotettava tieto. Itse päätösten tekeminen kuuluu kuitenkin poliitikoille – heillä on siihen oikeus ja mandaatti. Poliitiikka ei koskaan perustu pelkkiin faktoihin, vaan siihen sisältyy aina myös arvovalintoja.

”Meillä ei ole varaa perustaa päätöksentekoamme mutu-tuntumaan.”

Vaikuttavuustyön käytännöt kaipaavat uudistamista

Suomessa tutkimusorganisaatioiden vaikuttavuustyö on kehittynyt merkittävästi viime vuosien aikana. Sen käytännöt kaipaavat kuitenkin edelleen uudistamista. Kehittämiskohteita ovat esimerkiksi:

- Tiedevälittäjätoiminnan vahvistaminen: Tutkijoiden tueksi tarvitaan ammattimaisia tutkimusviestijöitä ja tiedevälittäjiä – ja tälle työlle tarvitaan riittävä rahoitus. Vaikuttavuustyö ei voi jäädä yksittäisen tutkijan vastuulle.
- Tiedon kokoaminen ja syntetisointi: Päätöksenteon tueksi tarvitaan kokonaiskuvaa yksittäisten tutkimustulosten sijaan. Tarvetta on meta-analyysille ja olemassa olevan tiedon koostamiselle.
- Nopeampi reagointi: Tutkijoiden on pystyttävä reagoimaan ja tarjoamaan tietoa tutkimusaiheestaan entistä nopeammin silloin, kuin aihe nousee päätöksenteon tai julkisen keskustelun agendalle.
- Strateginen tutkimusviestintä: Operatiivisesta, yksittäisiin tutkimustuloksiin keskittyvästä viestinnästä tulee siirtyä suunnitelmallisempaan tiedevälittämiseen, joka huomioi tutkimushankkeen tai -organisaation strategiset tavoitteet ja yhteiskunnallisten prosessien aikajänteen.

- Vuorovaikutuksen vahvistaminen: Vaikuttavuus ei voi toteutua ilman vuorovaikutusta tutkijoiden ja sidosryhmien välillä. Kasvokkaat tapaamiset, verkostot ja epäviralliset keskusteluyhteydet ovat ratkaisevan tärkeitä.

Vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa

Tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi on erityisen haastava tehtävä. Vaikuttavuus riippuu monista samanaikaisista tekijöistä, ja se ilmenee usein vasta vuosien tai vuosikymmenten kuluessa. Tämä tekee selvien syy-seuraussuhteiden osoittamisesta erittäin vaikeaa. Eri tieteenalojen ja tutkimusaiheiden vaikuttavuuden yhteismitallinen vertailu on siksi käytännössä mahdotonta – eikä välttämättä edes tarpeellista.

Tutkimuksen rahoittajat määrittävät yleensä mittarit, joilla sen vaikuttavuutta arvioidaan. Tämä herättää kysymyksen, onko mittaristo aina tarkoituksenmukainen ja kuvaako se olennaisia asioita. Vaikuttavuuden arviointiin tarvitaan monipuolisia lähestymistapoja. Esimerkiksi sanalliset vaikuttavuuskertomukset, joissa hankkeet itse kuvaavat aikaansaamaansa vaikuttavuutta, tarjoavat joustavamman tavan huomioida eri tieteenalojen erityispiirteet ja lähestymistavat kuin pelkkiin määrällisiin indikaattoreihin perustuva arviointi.

Tutkimuksen arviointia ei pidä rajata vain yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Arvioinnin ytimessä on säilytettävä tieteellinen laatu ja uuden tiedon etsinnän arvo. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden rinnalla on korostettava myös pitkäjänteen perustutkimuksen merkitystä. Perustutkimus on kestävä pohja, jolle soveltava tutkimus ja tieteen vaikuttavuus nojaavat.

1. Yhteiskunnan rahoittamalta tutkimukselta voidaan edellyttää tieteellisen laadun ja vaikuttavuuden lisäksi yhteiskunnallista vaikuttavuutta, kunhan se ymmärretään riittävän laaja-alaisesti.
2. Kaikella tutkimuksella voi olla yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Sitä ei kuitenkaan voi mitata yhteismitallisesti eri tieteenaloilla.
3. Tutkijan ammattitaidon ydintä on tutkimuksellinen osaaminen. Vaikuttavuustyöhön tarvitaan ammattilaisten tukea, ja tähän työhön pitää kohdistaa riittävästi resursseja.
4. Yhteiskunnan tietotarpeita ja tutkimuksen tuloksia voidaan ennakoida vain osittain. Tiedeyhteisön on kyettävä reagoimaan strategisesti ja nopeasti yhteiskunnassa ilmeneviin tietotarpeisiin.
5. On tärkeää, että tiedeyhteisö kykenee osoittamaan tutkimuksen arvon myös tilanteissa, joissa sen hyödyt eivät ole suoraan taloudellisesti mitattavissa.

Keskustelijat:

Pekka Aula, pääsihteeri, Suomalainen Tiedeakatemia | Jani Erola, professori, Turun yliopisto | Markku Jalkanen, hallituksen jäsen, Faron Pharmaceuticals Oy | Kalle Korhonen, tiede- ja taiderahoituksen johtaja, Koneen Säätiö | Hanna Lappalainen, vaikuttavuusjohtaja, Ilmakehän ja ilmaston osaamiskeskus ACCC | Juha Latikka, johtava tiedeasiantuntija, Suomen Akatemia | Kimmo Nuotio, hallituksen puheenjohtaja, Suomen Akatemia | Hanna Tolonen, TKI-johtaja, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos | Jouni Varanka, yksikönpäällikkö, valtioneuvoston kanslia | Riina Vuorento, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Järjestäjä:

Tutkimuksen lippulaiva INVEST

INVEST on Suomen Akatemian tutkimuksen lippulaiva sekä Turun yliopiston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteinen tutkimuskeskus. Sen tavoitteena on kehittää nykyistä tasa-arvoisempi, ennakoivampi sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä hyvinvointivaltiomalli.

Jani Erola | professori, INVEST-lippulaivan johtaja |
Turun yliopisto | jani.erola@utu.fi
invest.utu.fi

INVEST
#NewWelfareState